

Biografieën en vertalingen

Marco Huysmans

Deze week ontving ik een exemplaar van de Chinese vertaling van *Een man van drie levens* met een prachtige opdracht van Leentje de Vries.

Dat leek me een mooie gelegenheid om de twee biografieën van Van Gulik weer eens te bekijken, en tevens de twee beschikbare vertalingen van *Een man van drie levens* te vergelijken met het Nederlandse origineel.

De subjectieve biografie

De eerste poging tot een biografie werd in 1989 ondernomen door Janwillem van de Wetering, bekend van zijn "Grijpstra & De Gier"-romans over een Amsterdams politie-duo. De titel was *Robert van Gulik, zijn leven, zijn werk*. Op de eerste pagina vertelt Van de Wetering het volgende:

Een zeer bijzonder man, deze Robert van Gulik, en ik herinner me hem niet want ik heb hem nooit ontmoet. Toch ken ik hem goed.

Dat ik hem nooit tegen het levende lijf liep is mijn eigen schuld want wij waren terzelfder tijd in dezelfde landen en steeds kende ik wel mensen die me een introductie konden bezorgen. Ik vermoedde echter dat men een bewonderde schrijver beter kan ontwijken. Een lezer scheidt zich gemakkelijk een schrijvende god en verwacht dan dat die god zich immer hoogwaardig zal gedragen. Bij een persoonlijke confrontatie kan er veel misgaan en het ragfijne weefsel van de fantasie scheurt gemakkelijk. Ik hield en houd het er daarom op dat Van Gulik was zoals ik hem uit zijn geschriften meende te kennen en brand geregeld wierook voor zijn portret dat op mijn bureau staat. Dat kan geen kwaad.

In deze passage schuilt de sleutel tot deze biografie: het is een biografie van de Van Gulik die zich in het hoofd van Van de Wetering bevindt. Hij beweert dat hij Van Gulik goed kent, en op een bepaalde manier zou dat best zo kunnen zijn. Ik heb de biografie echter onlangs herlezen en merkte diverse keren dat ik het niet eens was met Van de Weterings zeer persoonlijke interpretaties van Van Guliks opvattingen. In zekere zin is het bijna net zozeer een biografie van Van de Wetering zelf als een biografie van Van Gulik.

Dat gevoel had ik de eerste keer dat ik deze biografie las ook al. Toen stoorde het me mateeloos. Nu ik hem na vele jaren herlas, keek ik er toch met andere ogen naar. De laatste tijd heb ik diverse "Grijpstra & De Gier"-romans gelezen. Misschien ben ik daardoor gewend geraakt aan de stijl en de filosofie van Van de

Wetering. Of misschien ben ik gewoon wat ouder en wijzer geworden, wie zal het zeggen? In ieder geval kan ik u het (her)lezen van deze biografie van harte aanbevelen.

De objectieve biografie

Tegelijk was er een initiatief gekomen van Han Boon (vgl. nieuwsbrief 73) om te komen tot een biografie van Van Gulik. Op een receptie sprak hij Leentje de Vries aan en vroeg haar of ze dit project wilde coördineren. Er ontstond een werkgroepje waarin verder nog Willem van Gulik, Carl Barkman, Wilt Idema en Iwan Verkade zitting namen. Het was de bedoeling dat het werk verdeeld zou worden, maar uiteindelijk schreef Carl Barkman het grootste gedeelte van de biografie, deels gebaseerd op bijdragen van de anderen. Leentje de Vries nam het laatste hoofdstuk over Tokio voor haar rekening.

De Franse vertaling

In 1997 verscheen de Franse vertaling getiteld *Les trois vies de Robert van Gulik — Une biographie*. Speciaal voor de Franse markt werd er een gedeelte toegevoegd over een week die Van Gulik met zijn vrouw doorbracht in Parijs. Het betreft pagina 245–8 van de Franse uitgave, en dient gelezen te worden na het dagboekcitaat op pagina 220 van *Een man van drie levens*.

法官狄

RECHTERTIE.NL

Une semaine à Paris

Robert et Shih-fang vont passer une semaine à Paris en mai 1956. Une fois de plus, Robert a soigneusement préparé son séjour dans la capitale française, prévoyant une visite à l'ambassadeur des Pays-Bas, une autre à celui de Chine, plusieurs tours en car dans la ville ou ses environs, des visites des musées, de sorte que Shih-fang voit toutes les principales curiosités de la Ville lumière — sans oublier les rencontres avec les grands sinologues français (Paul Démiéville, R. Ruhlmann, R.A. Stein, L. Hambis, Alexis Rygaloff, Robert des Rotours, Max Kaltenmark, Étienne Balasz).

8-5-1956 : 11 heures départ de l'express de Paris ; 18 heures arrivée à Paris, descendu à l'Hôtel Bellechasse près de la gare d'Orsay ; dîné au restaurant de l'hôtel, puis visite à R. Ruhlmann, vu seulement sa femme.

9-5-1956 : visite à l'ambassade des Pays-Bas, vu Insinger [premier secrétaire d'ambassade] et ambassadeur ; visite à l'ambassade de Chine, vu M. et Mme Tuan Mou-lan ; déjeuner au restaurant ; 14 h 30-18 heures visite du vieux Paris en car de Paris-Tourisme, avec visite de Notre-Dame ; dîner place de l'Opéra ; retour à l'hôtel ; 9 heures-10 h 20 visite à R. Stein.

10-5-1956 : 10 h 30 excursion avec car de Paris-Tourisme : La Malmaison, déjeuner au Neptune à Versailles, visite du palais de Versailles et du parc de Trianon, retour par le bois de Boulogne ; 18 h 20 retour à l'hôtel, dîné au petit restaurant.

11-5-1956 : 10 heures café en ville avec S.F. ; 11 heures Insinger vient me chercher pour visite au Quai d'Orsay, où nous rencontrons Baudoin et Barthélemy ; déjeuner au restaurant de la rue de Bellechasse ; visite au musée Guimet, où vu Stein et Mme Moudod ; 18 heures-19 heures seul à Société Asiatique, où rencontré Hambis, Féliassat [?] et Démiéville ; cherché livres chez Marcelle Lelou [?] ; 20 heures avec S.F. dîner Tuan à l'ambassade de Chine avec Mlle Chien, Liang et Li.

Le diplomate français Marcel Barthélemy s'était lié avec Robert van Gulik lorsqu'il était conseiller à l'ambassade de France à New Delhi. « Ma première rencontre avec Robert van Gulik se place, en effet, à New Delhi. Elle m'a laissé une forte impression, me donnant à penser que j'avais devant moi un homme hors du commun et libéré des préjugés et habitudes propres à la caste dans laquelle il évoluait alors en qualité de conseiller d'ambassade. Comme je lui faisais une visite d'arrivée, il m'accueillit non pas au bureau, mais chez lui, en présence de son épouse, écartant les banalités habituelles en pareille circonstance pour entrer d'emblée, et au fond, dans le sujet de la sculpture érotique des temples hindous. Il fit preuve, en cela, d'une rare modestie et d'une parfaite candeur, montrant par là même qu'il entendait aborder l'Inde avec la volonté de pénétrer au cœur le plus intime de sa civilisation, sans, pour autant, perdre son formidable sens de l'humour. [...] Je garde à la mémoire de Robert van Gulik le profond respect dû à ce savant et la réelle affection due à cet homme de cœur. »

12-5-1956 : 10 heures place de l'Opéra, départ du car de Paris-Tourisme pour Barbizon (Jean-François Millet) et Fontainebleau ; déjeuner Chez Louis ; 17 h 30 retour, thé, dîner au restaurant Ho Yüan (Lotus) ; vu « Marie-Antoinette » au Marivaux.

13-5-1956 : dimanche, grasse matinée, promenade sur les quais de la Seine ; 12 heures chez Stein, déjeuné avec les deux Elisséeff [japonisants connus] et les deux Rygaloff ; 14 h 30 Elisséeff nous conduit aux Folies-Bergère ; 18 heures retour à l'hôtel, dîné Bd Saint-Germain ; promenade le long de la Seine jusqu'au Pont-Royal ; 21 h 30 retour à l'hôtel, bain, tôt au lit.

14-5-1956 : 9 h 30-11 heures musée Cernuschi et Zoo, café Bd Raspail ; 12 h 30-15 heures déjeuner chez Démiéville avec Mlle Maspéro et Des Rotours ; visité avec Stein marché aux puces, notamment Lü Hsia-kuang ; 18 heures-20 heures cocktail chez Ruhlmann, avec Kaltenmark, Balasz, Chang Ta-chien et Kuo Jushou ; retour à l'hôtel ; 20 heures offrons dîner aux deux Stein et Mme Vautier[?]-Nicolas.

Si Robert tient absolument à revoir son cher Paris et à y retrouver ses amis sinologues français, il veut aussi faire découvrir à Shih-fang la Ville lumière, car comment amener au Liban, où l'influence de la culture française a été et est toujours si forte, une femme qui n'a jamais vu Paris? Cela prouve qu'il se prépare très sérieusement à sa mission à Beyrouth, même s'il se plaint bruyamment dans les couloirs du ministère du poste qu'on lui a attribué. D'ailleurs, il se plaint souvent pour le principe, pour pouvoir plus tard réclamer un meilleur poste.

Van Tuyll, alors secrétaire général du ministère, se souvient que Van Gulik se montre toujours très difficile dans le choix de ses postes et qu'il est très mécontent de sa nomination comme ambassadeur au Liban, « un poste qu'il juge indigne de sa valeur ».

En mai 1956, à la veille de partir, les Van Gulik multiplient les visites, dîners, déjeuners et cocktails d'adieu à La Haye, Leyde et Nimègue. La reine le reçoit le 31 mai à son palais de Soestdijk pour l'assermenter comme ambassadeur.

Les Van Gulik partent le 6 juin pour Marseille en passant par Paris. C'est le paquebot Marseillaise qui les débarque le 12 juin à Beyrouth.

De Chinese vertaling

Leentje de Vries had beloofd me de Chinese vertaling toe te sturen zodra ze enkele exemplaren had gekregen van de uitgever. Begin deze week ontving ik inderdaad een exemplaar waarvan de eerste pagina helemaal volgeschreven was in haar prachtige handschrift.

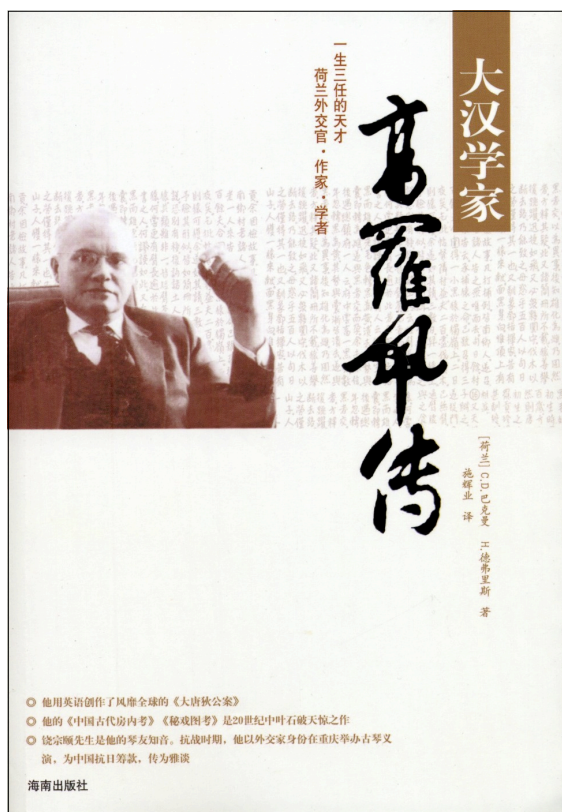
De titel is, na veel geharrewar, uiteindelijk geworden: 大汉学家高罗佩传 (dà hàn xué gū gāo luó pèi chuán). Dat betekent *Biografie van de grote geleerde Gao Luo-pei*, waarbij dat laatste

de Chinese literaire naam is waaronder Van Gulik in het Oosten bekend staat.

Veelal zijn in de Chinese uitgave dezelfde foto's gebruikt als in het origineel, maar er zijn toch enkele interessante afwijkingen die ik hier even op een rijtje zal zetten.

- Er is een andere foto gekozen van Van Gulik samen met Nellie Remouchamps.
- De foto van Hosono Endai is vervangen door een foto waarin hij geflankeerd wordt door twee kleindochters, alle drie in traditionele Chinese kledij.

- Het voorouderportret van de moeder van Shih-fang is vervangen door een echte foto.
- De foto van Van Gulik met zijn Chinese luitleraar is vervangen door een foto van de aanbieder der geloofsbrieven van Ambassadeur Lovink te Chungking op vrijdag 23 april 1943.
- Onder de foto van Van Gulik in zijn bibliotheek in New Delhi is een foto toegevoegd

van het exemplaar van de Chinese versie van *Labyrinth in Lan-fang* dat hij schonk aan Leentje de Vries; zie mijn gedenkboek *Robert van Gulik 1910–2010*, blz. 175.

Dramatis Personae

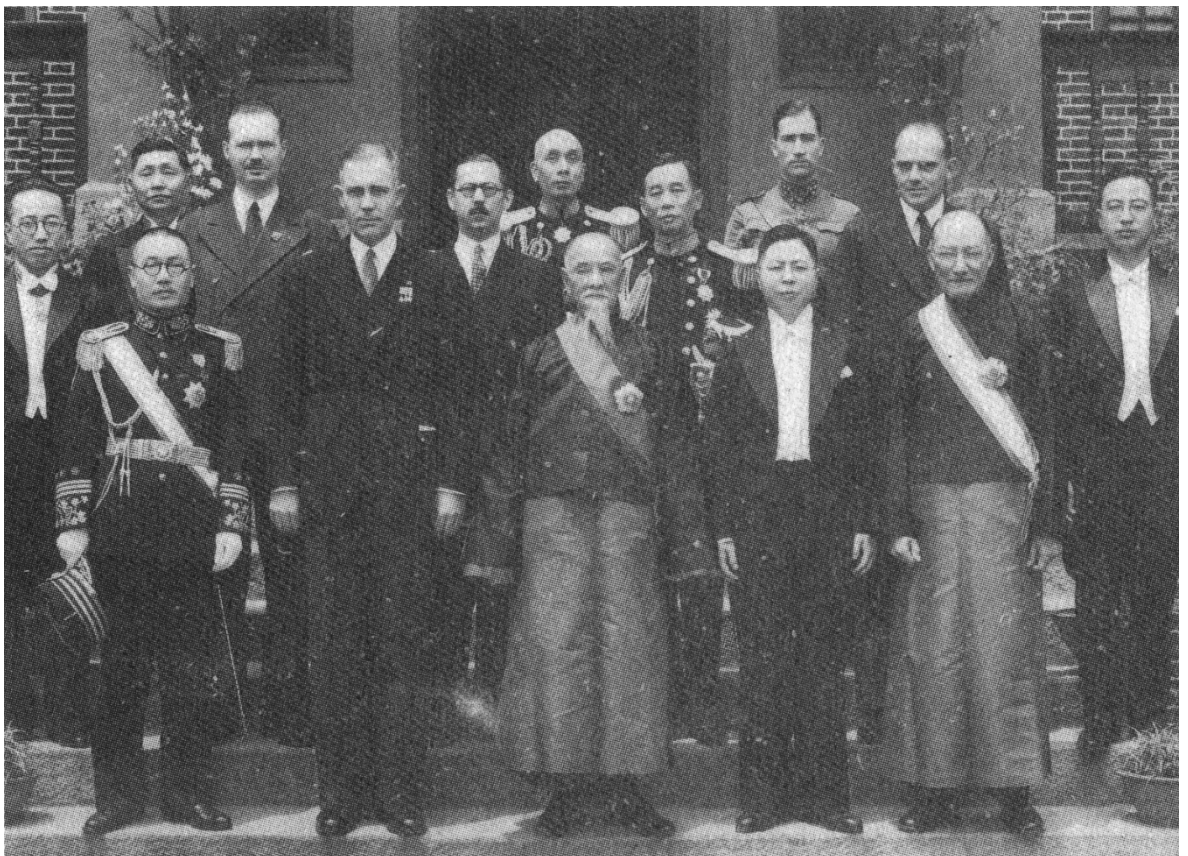
Dankzij Leentje de Vries kan ik u de bijna volledige *dramatis personae* geven van de interessante foto van de overhandiging der geloofsbrieven aan Lin Sen, de langzittende president van China (1931–43). Hij overleed drie maanden later, op 1 augustus 1943.

Voorste rij van links naar rechts:

- Generaal Lü Chao, Chief Military Aide
- Ambassadeur A.H.J. Lovink
- President Lin Sen
- Dr. K.C. Wu, vice-minister van Buitenlandse Zaken
- Wei Huai, secretaris-generaal

Achterste rij van links naar rechts:

- Dr. Ling Chi-han, chef de protocol van het ministerie van Buitenlandse Zaken
- Liu Mai-fan, Chef de Réception du Bureau des Cérémonies
- Dr. R.H. van Gulik, gezantschapssecretaris
- Graaf F. de Marchant et d'Ansembourg, gezantschapsraad
- Onbekend
- Admiraal Tien Shih-tieh, Grand Maître des Cérémonies
- Kapitein P.F.J. Everard, adjunct militaire attaché
- Jan van den Berg, gezantschapsraad
- G. Meng, tolk van het Ministerie van Buitenlandse Zaken

高羅佩